

ੴ

ਗੁਰਬਾਨੀ ਵਿਚਾਰ

GURBANI CONTEMPLATION

59

ਸ਼ਬਦ

SHABAD

WORDLESS-WORD

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ, ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਬੁਝੈ

Rare is the Person who Understands *Shabad*

PART – 2

‘KHOJI’

SHABAD Part-2

ਭਾਗ 2

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਕਿ 'ਤੱਤ ਸ਼ਬਦ' ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਤਮਿਕ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸੇ 'ਤੱਤ ਸ਼ਬਦ' ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਤੇ ਸਥੂਲ ਸੰਸਾਰ ਉਪਜਦਾ, ਪਲਦਾ ਤੇ ਇਸੇ ਵਿਚ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਤਪਤਿ ਪਰਲਉ ਸਬਦੇ ਹੋਵੈ ॥

ਸਬਦੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਓਪਤਿ ਹੋਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੭)

ਏਕੋ ਸਬਦੁ ਏਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਵਰਤੈ ਸਭ ਏਕਸੁ ਤੇ ਉਤਪਤਿ ਚਲੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੩੪)

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ 'ਤੱਤ ਸ਼ਬਦ' ਦੇ ਦੋ ਮੁਖ ਸਰੂਪ ਹਨ—

1. ਸੂਖਮ 'ਦੇਵੀ ਸਰੂਪ'—ਸਾਰੇ ਦੇਵੀ ਗੁਣ ਤੇ ਵਲਵਲੇ, ਜਿਹਾ ਕਿ—

ਪਿਆਰ

ਸ਼ਰਧਾ

ਦਯਾ

ਬਿਸਮਾਦ

ਭੈ-ਭਾਵਨੀ

ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ

ਆਦਿ, ਸਭ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹਨ।

2. ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਜਾਂ 'ਕੁਦਰਤ'—ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਜਾਂ ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ।

ਪਹਿਲਾ 'ਦੇਵੀ' ਸਰੂਪ—

ਰੂਪ

ਰੰਗ

ਰੇਖ

ਕੋਖ

1

In the previous *Lekh* it has been explained that 'Word-Essence' came forth from the Formless Lord and in it all the spiritual virtues of God are present. From this 'Word-Essence', the subtle and the gross creation has emerged, is being nurtured and gets absorbed into it.

*The creation and deluge occur through the Lord's Shabad.
Through the Shabad, the creation evolves again.*

117

*The sole will of the One Lord prevails all over.
The entire creation emanated from the One Lord.*

1334

In other words the 'Word-Essence' has **two principal forms** —

1 **Subtle 'Divine form'** — all Divine virtues and emotions, such as

love

faith

compassion

ecstasy

awe

spiritual power

are all present in this form.

2 **Concrete form or 'existing form 'Nature'**— visible or the **creation** that can be experienced with the mind, intellect and the five senses of the body.

The first, 'Divine' form is beyond —

shape

colour

mark

dress code

1

ਚਕ੍ਰ
ਚਿਹਨ
ਮਨ
ਚਿਤ
ਬੁੱਧੀ
ਸੁਗੰਧ
ਅੱਖਰ
ਆਵਾਜ਼
ਦੇਸ਼
ਕਾਲ, ਆਦਿ ।

ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਖਮ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹਨ । ਪਰ, ਇਹ 'ਸੂਖਮ ਤਤ ਸਬਦ' ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੁਆਰਾ, ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਦੂਸਰਾ ਸਬੂਲ ਰੂਪ—ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਰੇਖ, ਚਕ੍ਰ, ਚਿਹਨ, ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁੱਧੀ, ਸੁਗੰਧ, ਅਖਰ, ਬੋਲੀ, ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ । ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਜਿਹਾ ਕਿ—ਸੂਰਜ, ਤਾਰੇ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ, ਜੀਵ, ਜੰਤੂ, ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ, ਪਹਾੜ, ਬਨਸਪਤੀ ਆਦਿ, ਸਭ ਇਸੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹਨ ।

ਸਭ ਤੈਰੀ ਕੁਦਰਤ ਤੂੰ ਕਾਦਿਰੁ ਕਰਤਾ ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੪)

ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ॥

ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਲਖਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੯)

ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੀਸਣਹਾਰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਮਿਤ ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ-
ਸੁੰਦਰਤਾ

ਅਨੇਕਤਾ

ਬਹੁਰੰਗਤਾ

ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ

ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਉਪਯੋਗਤਾ

ਆਦਿ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਰਤ ਜਾਂ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਦੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਚਿਨਹਾਰ 'ਪ੍ਰਭੂ' ਵਲ, ਖਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕਵੀਆਂ, ਚਿਤ੍ਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਲਈ, ਕੁਦਰਤ ਅਥਵਾ 'ਅਸਬੂਲ ਸਬਦ' ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਅਮੁਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ ।

hand lines
symbol
mind
consciousness
intellect
fragrance
letters
voice
country
time etc.

and in it, all the subtle virtues of the Formless Lord are present. But this 'subtle Word Essence' manifests intuitionally in those blessed 'Gurmukhs' or Guru orientated beloveds who have cultivated the **practice of Word-Consciousness through the Grace of the Guru.**

Second, the **Concrete Form** – shape, colour, marks, (astrological) lines, symbols, mind, consciousness, intellect, fragrance, letters, language, country, are time bound and under the influence of the five senses of the body. The whole creation like – sun, stars, air, water, fire, human being, lower forms of life, rivers, streams, mountains forests etc. are the manifestation of this form.

Everything is in Thy might. Thou are the Omnipotent and Thy is the Holiest of the Holy. 464

Sacrifice am I unto Thee, Who abides in His Creation. Thine limit cannot be comprehended. 469

According to the *Gurbani* quotations above, the **immeasurable and complete**

beauty

variety

colourfulness

enormity

design

utility

etc. of the visible creation, always overwhelming the human consciousness or intellect, has been the cause of an invisible pull towards its Creator, God.

For the poets, painters and many other artists, the creation or the 'subtle word' has always been a never-ending avenue of motivation.

ਪਰ, ਏਥੇ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਤਤ ਸਬਦ' ਦੇ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਸਥੂਲ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸੰਤ, ਭਗਤ ਜਾਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਬੁੱਝਣ, ਮਾਣਨ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੂਖਮ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਉਦਾਹਰਨ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੂਰਜ ਵਿਚੋਂ ਕਿਰਨਾਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ 'ਪੁੱਪ' ਜਾਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਮੁਖ ਸਰੂਪ ਹਨ—

1. ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ—ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਤ (Seven) ਰੰਗ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਰੋਂ ਹੈ।
2. ਸਥੂਲ ਸਰੂਪ—ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਰੂਪ, ਜਿਹਾ ਕਿ—ਗਰਮੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਦਿ।

'ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ' ਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਰੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ 'ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ' ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ 'ਜੁਗਤੀ' ਅਤੇ 'ਪ੍ਰਿਜਮ' (Prism) ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਕੋਨੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਪ੍ਰਿਜਮ (Prism) ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਸੱਤੇ-ਰੰਗ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਤ-ਰੰਗੀ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਨਿੱਘ ਤੇ ਜੀਵਨ-ਰੋਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਸੂਖਮ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ--

- ਲਾਲ - ਰੋਸ਼ਨੀ
- ਪੀਲੀ - ਰੋਸ਼ਨੀ
- ਹਰੀ - ਰੋਸ਼ਨੀ
- ਨੀਲੀ - ਰੋਸ਼ਨੀ
- ਜਾਮਨੀ - ਰੋਸ਼ਨੀ
- ਸੰਤਰੀ - ਰੋਸ਼ਨੀ
- ਬਿਨਫਸ਼ੀ - ਰੋਸ਼ਨੀ

ਆਦਿ, ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਸੂਖਮ 'ਤੱਤ-ਸਬਦ' ਤੋਂ ਉਤਪਤ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਅਤੇ ਪਰਵਿਰਤ 'ਗੁਣਾਂ' ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ—

- 'ਸਾਹਿਬ'-ਸਬਦ
- 'ਗੁਰ'-ਸਬਦ
- 'ਵਿਆਪਕ'-ਸਬਦ

But there is one noatable point here is that only some rare saint, devotee or blessed guru-orientated being has the ability, through intuition, to unravel, enjoy and manifest the subtle and gross form of the 'Word-Essence'.

The examples given below can help in understanding these abstract deliberations.

Rays emerge from the sun and in these rays are present all the virtues of the sun. This 'sunlight' or 'rays' have 2 main forms –

1. **Invisible subtle form** – in which there are seven colours and life current.
2. **Concrete form** – the form that can be detected with the five senses of the body such as - heat, illumination etc.

Our eyes cannot see the 'subtle form' because all these colours and the life current are hidden within the 'invisible' rays of the sun. In order that this form can be made visible, a right 'method' such as a 'prism' - a triangular piece of glass through which the sun's rays (pass and) change into many colours, is needed. So when the rays of the sun pass through the prism, the seven colours become visible. In these rays of seven colours, warmth and life current is present too.

Just as we give names to the many colours that emerge from the invisible and subtle rays of the sun –

- red - light
- yellow - light
- green - light
- blue - light
- indigo - light
- orange - light
- violet - light,

so exactly in the same way, emerging from the invisible and subtle 'Word-Essence', are numerous evident and operating virtues which are referred to in *Gurbani* as follows –

- 'master' – word
- 'guru' - word
- 'all-embracing' – word

'ਦਾਤਾ'-ਸਬਦ
 'ਭਤਾਰ'-ਸਬਦ
 ਸਚ-ਸਬਦ
 'ਅਪਾਰ'-ਸਬਦ
 ਏਕ ਸਬਦ
 'ਅਲਖ'-ਸਬਦ
 'ਪੂਰਾ'-ਸਬਦ
 'ਬੋਹਿਥ-ਸਬਦ
 'ਖੇਵਟ'-ਸਬਦ
 'ਅੰਕਸ'-ਸਬਦ
 'ਅਨਹਦ'-ਸਬਦ
 'ਨਿਰਮਲ'-ਸਬਦ
 'ਨੀਸਾਣ'-ਸਬਦ
 'ਲੰਗਰ'-ਸਬਦ
 'ਮੀਠਾ'-ਸਬਦ
 'ਸੀਤਲ'-ਸਬਦ
 'ਮਹਾਰਸ'-ਸਬਦ
 'ਰਤਨ'-ਸਬਦ
 'ਅਉਖਦ'-ਸਬਦ
 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ'-ਸਬਦ
 'ਨਾਮ'-ਸਬਦ

ਆਦਿ, ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਸਬਦ' ਦੇ ਇਹ ਅਨੇਕ ਗੁਪਤ ਆਤਮਿਕ ਗੁਣ ਜਾਂ ਪੱਖ ਭੀ, ਕਿਸੇ 'ਜੀਵਨ-ਰੂਪੀ-ਪ੍ਰਿਜਮ' (Prism) ਅਥਵਾ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਈ 'ਆਤਮਿਕ-ਜੀਵਨ' ਰਾਂਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ (Electric current) ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਕਰੰਟ' ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਵਾ ਉਠੋ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿਸੇ 'ਬਲਬ' (Bulb) ਦੇ ਰਾਂਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ 'ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਰੰਟ' ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਖਾਸ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਂਹੀਂ

'donor'-word
 'sustainer' – word
 'truth' – word
 'boundless' – word
 'one' – word
 'indescribable' – word
 'complete' – word
 'boat' – word
 'boatman' – word
 'rein' – word
 'unstruck' – word
 'untainted' – word
 'insignia' – word
 'food' – word
 'sweet' – word
 'cool' – word
 'supreme-essence' – word
 'jewel' – word
 'medicine' – word
 'immortal' – word
 'Naam' – word

These numerous invisible spiritual virtues or aspects of the 'word' manifest and come into being, through the illuminated, '**living embodiment**' of 'spiritual-life' (**Prism**) or **blessed holy evolved souls**.

To clarify this point further, another example is given :

Electric current operates invisibly in our houses, towns, industrial workshops etc. The 'presence' of the 'current' is only apparent when it **manifests** itself through some '**bulb**'. In other words there is a **specific method** through which

‘ਕਰੰਟ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਣਤ ਹੋ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਸਵਾਰਦੀ ਹੈ ।

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਤੱਤ-ਸਬਦ’, ‘ਜੀਵਨ-ਰੋ’ ਜਾਂ ‘ਨਾਮ’ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ‘ਸਰਬ-ਰਹਿਆ-ਭਰਪੂਰ’ ਹੈ । ਪਰ, ਕਿਸੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ‘ਸ਼ਖਸੀਅਤ’ (Personality) ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਜਲਵੇ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧)

ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ ॥

ਤਿਨਿ ਕਰਤੇ ਆਪੁ ਲੁਕਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇਆ ਜਾ ਕਉ ਜੋਤਿ ਧਰੀ ਕਰਤਾਰਿ ਜੀਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੨)

ਪਿਛੇ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ, ‘ਸੂਰਜ’ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖਮ ਤੇ ਸਥੂਲ ਗੁਣ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਤੇ ਰਵਿ-ਰਹੇ-ਭਰਪੂਰ ਹਨ । ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ, ਸਾਧਾਰਣ ਇਨਸਾਨ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਹਨਾਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਪਰ, ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਗੁਪਤ ਰੰਗ ਅਤੇ ‘ਜੀਵਨ-ਰੋ’ ਦੀਆਂ—

ਅਮਿਤ

ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ

ਨਿਰਪੱਖ

ਅਣਮੰਗੀਆਂ

ਇਕ-ਸਾਰ

ਮੁਫਤ

ਸਦੀਵੀ

‘ਦਾਤਾਂ’ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ—‘ਸਥੂਲ ਕੁਦਰਤ’ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਣਨ ਲਈ ਭੀ, ਸੁਖਮ ‘ਤੱਤ-ਸਬਦ’ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵੀਚਾਰੀਏ ਤਾਂ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ, ਮਨੁੱਖ, ਜਗਾ, ਸ਼ਕਤੀ, ਆਦਿ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਜਾਂ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ, ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਉਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਤੇ ਖਿੱਚ ਵੱਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਯਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਚਾਉ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

the current illuminates and operates and does work for us.

Exactly in the same way, hidden behind the ‘Essence Word’, or ‘Life-Current’ or ‘Naam’ is the ‘all-engulfing’ form. But the miraculous sight of spiritual power manifests itself or is felt through the **personality** of some blessed gurmukh or Guru-orientated-beloved.

Through the Guru, O slave Nanak! God is revealed. 11

Nanak, the Maker reveals Himself unto the Guru-ward, within whom He has installed His light. 72

It has been stated earlier that all the subtle and concrete virtues of the ‘sun’ are present, permeating and pervading in the rays of the sun. Generally an ordinary person only knows about and feels the heat and light virtues of these rays. However, the virtues that are

immeasurable

spontaneous

neutral

gifted

continuous

free

forever

in the **concealed colour** and ‘**life-current**’ ‘**bounties**’ in the rays are only known and experienced by a **rare person**.

In other words, in order to fully experience the ‘**visible/concrete creation**’ an awareness of the **subtle ‘Essence-Shabad’** is necessary too.

If we ponder about this at the worldly level – the more we come to know about the praise or importance of some thing, person, place, power etc, the more our **enthusiasm and attraction** automatically **increases** towards that thing, and an elation to procure or meet-up with it builds up in us.

ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ‘ਤੱਤ-ਸਬਦ’ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸੇਗੀ,
ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਸ ‘ਤੱਤ-ਸਬਦ’ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ—

ਖਿੱਚ
ਚਾਉ
ਤਾਂਘ
ਰੀਝ
ਉਦਮ

ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੁ ਪੇਖਨ ਕਾ ਚਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੦੫)

ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਉਪਜਿਓ ਮਨ ਮਹਿ ਚਾਉ ॥

ਆਠ ਪਹਰ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੯੩)

ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—

ਜਦ ਕੋਈ ਜਨਾਨੀ ਕਿਸੇ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਸੜ-ਬਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਪਰਚੇਸੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਭਾਂਬੜ ਝਟ ਬੁੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਪੜ੍ਹਦੀ ਜਾਂ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ‘ਮੋਹ’ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ‘ਪਿਘਲ’ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ‘ਭਿੱਜ’ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਭਖਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਭਾਂਬੜ, ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਮਮਤਾ’ ਦੇ ਉਚੇਰੇ ਵਲਵਲੇ ਉਛਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕਰਦੀ ਨਹੀਂ ਥਕਦੀ ਅਤੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ – ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਦ੍ਰਵ ਕੇ ਉਛਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਪਰਲੇ ਉਦਾਹਰਨ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਮਾਇਆ-ਰੂਪੀ ‘ਕੁਸੰਗਤ’ ਅਥਵਾ ਦੂਜੇ-ਭਾਉ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ, ਮਨ ਸੜਦਾ-ਬਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ‘ਆਤਸ ਦੁਨੀਆ’ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਪੱਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ—

‘ਖੁਨਕ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇਆ’

ਅਥਵਾ ‘ਸਾਧ ਸੰਗਤ’ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ ਅਥਵਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਨ ਪਰਸਦਾ ਹੈ।

Exactly in the same way, to the degree the praise of the ‘Essence-*Shabad* touches our heart, to that degree the

pull
desire
yearning
craving
effort

to attain this ‘Essence *Shabad*’ will continue to increase.

Continuously hearing Thy Name, my dear Lord, I have come to cherish an ambition to see Thee. 405

Hearing, hearing the Lord's praise, joy has sprung in my mind. Throughout the eight watches of the day, I sing the God's praise. 992

An example is being given to to make this subject clear –

If a woman, who is quarrelling and is consumed with anger, receives at that time a letter from her child, who is overseas, then at once the flame of anger disappears, and ‘motherly love’ arises in her heart. She reads or listens to the letter over and over again and the ‘attachment’ towards the child melts her mind and ‘drenches’ the heart.

In this way, the **simmering flame of anger** in her heart transforms into higher emotions of ‘motherly-love’ and overwhelm her. She doesn’t tire talking about the virtues of her child. As she sings the praises of her beloved child – her heart melts and engulfs her and she becomes intoxicated in the yearning of her child.

It is clear from the above example that under the influence of ‘negative’ forms of ‘*Mayaci Kusangat*’ materialistic worldly emotions, the mind keeps simmering and burning. There is only one sure way of escaping from this ‘fiery world’ (and that is by) abiding within ourselves -

‘Cool is the Lord's Name’

and by keeping the the ‘company of evolved souls’, ‘*Sadh Sngat*’. By singing God’s praises or glorifying His virtues gives our mind an opportunity to come in contact with the Timeless Lord’s Divine Virtues.

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਲਾਹੀ 'ਪਾਰਸ-ਛੋਹ' ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਉਤੇ ਦੈਵੀ 'ਪਾਰਸ-ਕਲਾ' ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਉਨਮਨ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਪੱਸ-ਵੱਸ-ਰਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਵਡਭਾਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਜੀਵ'—'ਮਨਮੁਖ' ਤੋਂ 'ਗੁਰਮੁਖ' ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਵੇ ਸੋਈ ਬੁਝੈ ਗੁਣ ਕਹਿ ਗੁਣੀ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੦)

ਜੇਸਾ ਜੇਵੇ ਤੈਸੇ ਹੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੨੪)

ਪਰ ਏਥੇ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਬੂਲ ਵਸਤੂਆਂ ਸਾਡੇ ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਜਾਂ ਤਾਰੀਫ਼ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਨੰਦ ਵੀ ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ, 'ਤੱਤ-ਸਬਦ' ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸਚਰਜ ਮਹਿਮਾ, ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਮੌਟੀ-ਨੱਲੀ ਮਾਇਕੀ ਬੁੱਧੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਦਰ-ਕੀਮਤ ਪਾ ਕੇ ਰੰਗ-ਰਸ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦੀ।

ਇਸੇ ਲਈ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ 'ਸਾਧਕ', ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ 'ਸਬਦ' ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਪਰਮਾਰਥ ਵਲ ਮਾਨਸਿਕ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ 'ਤੱਤ-ਸਬਦ' ਦਾ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ 'ਆਤਮਿਕ ਖਿੱਚ' ਨਹੀਂ ਉਪਜਦੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਮਾਇਕੀ 'ਖੜ੍ਹਦੀ-ਕਲਾ' ਯਾ 'ਢਹਿੰਦੀ-ਕਲਾ' ਵਿਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਜੀਵਨ-ਰੋ' ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ 'ਰਵਾਨਗੀ' ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਕੇ, ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

'ਤੱਤ-ਸਬਦ' ਦੀ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਨ ਲਈ 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ਅਥਵਾ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਸੁਣਿ ਸਿਖਿਐ ਸਾਚੁ ਨ ਆਇਓ ਜਿਚਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦਿ ਨ ਲਾਗੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੯੦)

ਸੰਤਾ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੈ ਤਾ ਸਚਿ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੫੬)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੈ ਕੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੪੬)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਕਮਾਈ ॥ (ਵਾ.ਭਾ ਗੁ. ੧੬/੧)

'ਗੁਰੂ-ਰੂਪ' 'ਤੱਤ-ਸਬਦ' ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਿਸਮਾਦੀ ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਾਤੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਜਪਣ ਲਈ ਤਾਕੀਦੀ ਹੁਕਮ ਹੈ।

In this way, with the touch of the **Philosophers's Stone** on our mind, the Divine 'Philosopher's - Spell' takes place. By singing/remembering the praises of the virtues of the Timeless Lord, reside, diffuse into our soul and man become the fortunate one. Man, from a 'mind-orientated being' he becomes a 'Guru-orientated being'.

He, who is resigned to the Guru's will understands God by uttering His praises, the mortal is absorbed in the praise-worthy Lord. 110

As is the one whom he serves, so does he himself become. 224

But there is a truth that needs to be understood, that the gross sensory things of the world easily enter our mind, consciousness & intellect. Praises and admiration for them come easily into our understanding too which enables us to enjoy. However, because '**Essence-Shabad**' and its wondrous eulogy is so **very subtle**, our coarse-gross materialistic intellect, **cannot grasp** or feel it. In spite of knowing its value and importance it is not able to realize its true worth and is unable to relish or experience its beauty and colour.

That is the reason why, it can be seen that many '**practitioners**' of religion in the beginning, experience a mental pull, after listening to the **intellectual praises of the 'Shabad'** or 'Word', but because they do not have the **intuitional knowledge** of the 'Essence-Word', the '**Divine Pull**' **does not arise** in them.

Living a spiritless life, being absorbed in the materialistic realm, divorced from a continuous flow of the spiritual life-current, the entire life is spent standing at just one spot (without any progress).

To experience, relish or to get a taste of the intuitional praises of the 'Essence-Shabad', the 'company of blessed evolved ones' (*Sadg Sangat*) or 'Guru-orientated beloveds' is mandatory.

Hearing the instruction, man relishes it not, as long as he is not attached to the Shabad, through the Guru. 590

But if he joins the Sangat of the Saints, then he comes to embrace love for the Truth. 756

One cultivates the word of the Guru in the Sadh Sangat. VBG 16/1

To internalize the praises of the 'embodiment of Guru's' 'Essence-Shabad' in the heart, our Satgurus have blessed us with the wondrous and praiseworthy 'Gurmantar' or Guru's chant '**Waheguru**' and made its chanting or meditation with feeling mandatory.

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ 'ਤੱਤ-ਸਬਦ' ਦੇ ਸੂਖਮ ਤੇ ਸਬੂਲ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਬੁਝਣ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਾਡੀ 'ਸੁਰਤਿ' ਹੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਵਸੀਲਾ ਹੈ। ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਤੱਤ-ਸਬਦ ਨੂੰ ਉਸੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸੂਖਮਤਾਈ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤਿ ਹੀ, ਪਕੜ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਤਾਂ ਤੇ, 'ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ' ਦਾ 'ਮੇਲ' ਹੀ ਪੁਕੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਵਸੀਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੂਖਮ-ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਮ ਪਦ
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸੁਖ ਸਹਜ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ॥ (ਕ.ਭਾ ਗੁ. ੬੨)

ਨਿਰੰਕਾਰ ਚਾਰ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਮ ਪਦ
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਅਵਗਾਹਨ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ॥ (ਕ.ਭਾ.ਗੁ. ੧੨੫)

'ਸੁਰਤਿ' ਦੀ ਸੂਖਮਤਾ ਤੇ ਸਮਰਥਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਵਿਚਾਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—
ਸਾਡੇ ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਚਾਰ, ਖਿਆਲ, ਭਾਵ, ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਯਾ ਰਸਤਾ ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਕੇਵਲ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਕੰਨ ਹਨ। ਪਰ, ਵੇਖੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਸੁਣੇ ਵਿਚਾਰ, ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਸਾਡੀ ਅੰਦਰਲੀ 'ਸੁਰਤਿ' ਜਾਂ 'ਧਿਆਨ' ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜੇ। ਇਸ ਲਈ ਬਗ਼ੈਰ ਧਿਆਨ ਜਾਂ ਸੁਰਤਿ ਦੇ, ਵੇਖੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਸੁਣੇ ਵਿਚਾਰ, ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ, ਸਾਡੇ ਪੁਰ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ, ਵਲਵਲੇ, ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਦਿ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਰੁਚੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤਿ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਖਿਆਲ ਤੇ ਵਲਵਲੇ, ਮੁੜ-ਮੁੜ ਦੇਖਦੀ ਤੇ ਸੰਚਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਖਿਆਲਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਅਥਵਾ 'ਰੰਗਤ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ, ਸਾਡੀ ਸੁਰਤਿ ਅੰਦਰਲੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ—

ਖਿਆਲਾਂ
ਭਾਵਨਾਵਾਂ
ਘਟਨਾਵਾਂ
ਦ੍ਰਿਸ਼

ਆਦਿ ਨੂੰ ਪਕੜਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਰੁਚੀ ਜਾਂ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਜਾਂ ਉਲਟ—ਖਿਆਲਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਤਿ ਨਾਲ

According to gurmat, our 'consciousness' is the only means of discovering and experiencing the subtle and gross form of the 'Essence-Sahbad'. In order to experience the very subtle Essence-Shabad, a similar level of subtle consciousness is needed to grasp it.

The 'synthesis' of 'Shabad -Consciousness' is the one and only way of meeting the Primal Lord Waheguru and it is absolutely essential to experience in depth this subtle path.

From the merger of Word and Consciousness the supreme state is achieved and from this word-consciousness one moves into a state of spontaneous peace and equipoise. K BG 62

For inculcating the practice of pondering upon the Shabad in our Consciousness, the four actions (doing sadh sangat, mediation on vision of the Guru, partaking of amrit and meditating on the shabad within the consciousness) are indeed the path of spirituality. K BG125

To facilitate the understanding of the subtlety, the power or capacity of the 'Consciousness', the following discussion is given –

Our eyes and ears are the only means or ways by which external ideas, thoughts, meanings (or) scenes enter our mind, consciousness and intellect. However, only those scenes which we have seen, or thoughts which have read or heard can create any feelings in our subconsciousness, **if our internal 'consciousness' or 'attention' has grasped them.** So, any witnessed scenes, or thoughts that have been read or heard **can not influence our subconsciousness if they have been not given due attention and been realised consciously.**

On the other hand, previously collected thoughts, emotions, scenes etc. from our many births and company (Sangat) have already been deposited deep down in our subconsciousness. Accordingly, our consciousness tends to keep thinking repeatedly thinking about these past scenes, thoughts and emotions.

In other words, our consciousness **keeps operating in between** our current, and past thoughts, desires, events and scenes deposited earlier in our sub consciousness.

There is another point here that needs attention; that according to the tendency or 'colour' of the subconsciousness, our consciousness grasps the internal or external thoughts
desires
events
scenes.

However, **a lot of effort is required** to grasp intuitively the different or the **opposite** of the – thoughts, desires, events or scenes, from that tendency or the 'colour' of the

ਪਕੜਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਘਾਲਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੰਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੰਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਤੁਰਦਿਆਂ-ਫਿਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਆਵਾਜ਼, ਵਿਚਾਰ ਆਦਿ ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ 'ਫੁਟਬਾਲ' ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਚਾਉਂਦੇ, ਭਟਕਾਉਂਦੇ ਤੇ ਖੁਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਨੀਵੇਂ, ਘਾਤਕ ਤੇ ਭੜਕਾਉ ਤੱਤਾਂ ਉਤੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ, ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ 'ਸਾਧ-ਸੰਗਤ' ਯਾ ਦੈਵੀ ਮਾਹੌਲ ਹੀ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸੁਰਤਿ ਰੂਪੀ ਕੰਪਿਊਟਰ (Computer) ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਖਿਆਲਾਂ, ਵਲਵਲਿਆਂ, ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦੈਵੀ ਅਤੇ ਦਾਮਨਿਕ ਰੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਬਾਕੀ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ, ਅੱਖ ਤੇ ਕੰਨ ਦੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਜਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਇਕ ਦਮ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਮਾੜੀ ਭਾਵਨਾ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿ ਪਰਮਾਰਥਿਕ ਘਾਲਣਾ ਲਈ—

ਧਿਆਨ
ਸੁਰਤਿ
ਵਿਚਾਰ
ਖਿਆਲ
ਦ੍ਰਿਸ਼
ਵਲਵਲੇ
ਮਾਹੌਲ
ਸੰਗਤ

ਅਤਿਅੰਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰਖਦੇ ਹਨ ।

ਵੀਡੀਓ ਕੈਸੇਟ (Video-Cassette) ਅੰਦਰ ਅਨੰਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ 'ਸੁਰਤਿ' ਵੀ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਹੁਣ ਤਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਨੰਤ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਵਲਵਲੇ, ਖਿਆਲ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਦਰਜ਼ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ (record) ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਜਾਂ ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਅਸਲ ਵਿਚ 'ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ' ਦੇ 'ਮੇਲ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਤਰਮੁਖੀ, ਗੋਬੀ ਪਰਮਾਰਥਕ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

already carved out **subconsciousness**.

It may be pertinent here to state, that it is not possible for us to close our ears and eyes, the whole day long. While moving around or doing work, good-bad scenes, sounds, thoughts, etc. automatically come into our mind and like a 'football' make it bounce around, create confusion and cause fruitless wandering. Only higher sublime thoughts or a divine atmosphere can influence or change these lowly, suicidal and confusion causing elements. So, accumulated thoughts, emotions, tendencies from previous births, which have been recorded in the computer- like consciousness can **only be changed with the Divine and dynamic influence of 'Sadh-Sangat'**, the company of the holy.

From the rest of the sensory organs, eyes and ears have a more powerful absorbing capacity. Even a very distant scene or sound, can leave a good or bad impression on our mind.

It is clear from the above discussion that-

awareness
consciousness
thoughts
reflections
scenes
emotions
atmosphere
company

all play a very important role in any of our religious efforts.

Just like, is possible to record numerous scenes and sounds in a **video - cassette** which can be replayed when required, our 'consciousness' has been automatically and quietly recording numerous scenes, emotions, events from our accumulated births, and when the need arises, it automatically replays (or brings into being) the hue of these tendencies.

In reality it is only through the 'connection' of 'Word-Consciousness' that a seeker can climb the numerous innate, secret, spiritual flight of steps to meet the Primal Lord.

ਗੁਰਬ ਨੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ 'ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ-ਮਾਰਗ' ਬਾਬਤ ਇਉਂ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸੁਖੁ ਉਪਜੈ ਪ੍ਰਭ ਰਾਤਉ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੨)

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਝੀ ਬਾਜੈ ਲੋਕੁ ਸੁਣੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੭੭)

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੩੮)

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਿ ਰਾਤਾ ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਸਚੁ ਸਾਖੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੨੭)

ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਅਸਗਾਹ ਅਘੜ ਘੜਾਇਆ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.੩/੪)

ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਚਲਣਾ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਨੇੜਿ ਨ ਆਇਆ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.੫/੧੩)

ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਪੰਚ ਸਬਦ ਇਕ ਸਬਦ ਮਿਲਾਏ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.੬/੧੦)

ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਅੰਦਰਿ ਆਣੈ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.੬/੧੯)

ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਪਰਚਾਇਕੈ ਨਿਤ ਨੇਹੁ ਨਵੇਲਾ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.੧੩/੧੪)

ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਪਿਰਮ ਰਸੁ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ਕਥੀ ਨ ਜਾਏ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.੧੬/੧੦)

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿ 'ਸਬਦ' ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਆਤਮਿਕ ਬਰਕਤਾਂ, ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਨਸੀਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ, ਇਹ 'ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ' ਦੀ 'ਖੇਡ' ਕੋਈ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਮਨ, ਮਤਿ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਖੱਚਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਅਸਮਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ 'ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ' ਦੀ ਗਾਖੜੀ, 'ਅਲੂਣੀ ਸਿੱਲ ਚੱਟਣ' ਵਾਲੀ ਘਾਲਣਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਗਿਆਸੂ ਹੀ ਘਾਲਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗ ਨਾਦ ਸਭ ਕੇ ਸੁਣੈ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਮਝੈ ਵਿਰਲੋਈ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.੧੫/੧੬)

ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਿ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਹੋਇ ਮਿਰਗ ਮਰੰਦੇ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੨੮/੧੭)

ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਮੇਲ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਂ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸੁਖੁ ਉਪਜੈ ਪ੍ਰਭ ਰਾਤਉ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੨)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਿ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਸਹਜਿ ਬਿਲਾਸੀ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ.੧੫/੨੧)

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਪਰਚਾਇਕੈ ਨਿਤ ਨੇਹੁ ਨਵੇਲਾ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੧੩/੧੪)

The 'path of Word-Consciousness' has been stressed in *Gurbani* and the *Vaars* of Bhai Gurdas in the following way –

By fixing attention on the Divine Word, happiness is produced. Imbued with the Lord, sublime joy emanates. 62

The Lord's meditation and the Guru's Shabad, is the music of my horn, which the people hear. 877

With one's consciousness focused on the Word of the Shabad, one crosses over the terrifying world-ocean. O Nanak, chant the Naam, the Name of the Lord. 938

Slave Nanak is imbued with the Kirtan of the Lord's Praises. Focusing his consciousness on the Word of the Shabad, he realizes the Presence of the True Lord. 1227

Taking consciousness into the depth of Word has shaped the unchiselled mind. VBG 3/4

Gurmukhs spend their lives while keeping their heart and mind attuned with the Word and therefore death, the tax-gatherer does not approach them. VBG 5/13

The attention of the holy company is immersed in the 'Word-consciousness where the One Word (Waheguru) will effect the connection instead of the five musical sounds. VBG 6/10

He enters into the immersion of word-consciousness through the blessing of the Guru and the holy congregation VBG 6/19

The Guru merges the consciousness of the disciple into the Word and creates ever new love (for the Lord) in it. VBG 13/14

The consciousness of gurmukhs remain merged in the Word and the story of their love becomes unnarratable. VBG16/10

From the above discussion it is apparent, **that only by merging the 'Word' with the consciousness**, one receives all spiritual bounties and Guru's blessings. But this play of 'Word-Consciousness' is not something simple, because, our externally orientated mind, consciousness, and intellect, entangled in materialism through numerous births, is unable to free itself from the clutches of materialism. That is why according to the above quotations, only some rare seeker will make the difficult effort of 'licking the tasteless grind stone' of 'Word-Consciousness'.

All listen to the melody and rhythm but a rare one understands the mystery of Word – consciousness. VBG 15/16

They are rare in the world who merging their consciousness in the Word die like a deer. VBG 28/17

Only through the **merging of the Word-Consciousness** within us that Divine bliss, love of the Lord or peace and contentment are acquired.

By fixing attention on the Divine Word, happiness is produced. Imbued with the Lord, sublime joy emanates. 62

Gurmukhs living in the world, through the company of saints, keeping the consciousness attuned to the Word, move around in equipoise VBG15/21

The Guru merges the consciousness of the disciple into the Word and creates ever new love (for the Lord) in it. VBG 13/14

ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਉਪਦੈਸੁ ਸਚਿ ਸਮਾਣਿਆ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ ੩/੧)

ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਤਰੰਗ ਸਦਾ ਸੁਹੇਲਿਆ ।

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਪਰਸੰਗ ਗਿਆਨ ਸੰਗ ਮੇਲਿਆ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੩/੧੬)

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਬੈਰਾਗ ਹੈ ਸੁਖ ਸਹਜ ਅਰੋਗੀ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੧੩/੩)

ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਪਿਰਮ ਰਸੁ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ਕਥੀ ਨ ਜਾਏ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ ੧੬/੧੦)

ਹੀਰੈ ਹੀਰਾ ਬੋਧਿਆ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਮਿਲਿ ਪਰਚਾ ਹੋਈ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ ੧੫/੧੬)

‘ਸਬਦ’— ਅਗਮ, ਅਗੋਚਰ ਤੇ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ’ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ—

ਰੱਬੀ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ

ਬਿਸਮਾਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ

ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ

‘ਸਬਦ’ ਦੀ ਕਮਾਈ

ਹੀ ‘ਸੁਰਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ’ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਾਡੀ ‘ਸੁਰਤਿ’ ਹੀ—

ਪਹਿਚਾਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਪਕੜ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਖਿੱਚ ਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਰਸ ਮਾਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਮਾਇਆ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਹੋਇਆ ਠੁੱਲਾ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਮਾਦੀ ‘ਮਨ’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਚੀਆਂ-ਸੁਚੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਕੜ ਸਕਦਾ ।

ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ‘ਸਾਧ ਸੰਗਤ’ ਵਿਚ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਇਕਾਗਰਤਾ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਿਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ-ਰਸ ਦਾ ‘ਹਲੋਰਾ’ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੁਰਤਿ ‘ਜਾਗਰਤ ਅਵਸਥਾ’ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੬੨)

ਸੰਵਤ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਾਗਿਆ ਪੋਖਿਆ ਬਿਸਮਾਦੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੧੪)

ਨਾਨਕ ਸੇ ਜਾਗੰਨਿ ਜਿ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਉਚਾਰਣੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੪੨੫)

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਇ

ਵਿਣੁ ਗੁਰ ਸਬਦ ਨ ਸੁਣਈ ਬੋਲਾ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੪/੧੭)

Only they have realised Him whose surti or consciousness has merged into the truth after accepting the commands of the Word. VBG 3/1

In the waves of the Word of the true Guru, the gurmukhs or the guru orientated ever remain in delight. VBG 3/16
Joining their consciousness to the Guru's teaching, they become knowledgeable.

Adopting the renunciation in the form of the Word consciousness, he residing in equipoise, is free from all maladies. VBG13/3

The consciousness of gurmukhs (guru-orientated), remain merged in the Word and the story of their love remain unnarratable. VBG 16/10

Only his consciousness remains merged in the Word, whose mind diamond remains cut by the diamond of Word, the Guru. VBG 15/16

The ‘**Word**’ – is unfathomable, unknowable and the ‘**embodiment of love**’.
For this reason –

- the spiritual awe-filled faith
- the wondrous adorations
- the spiritual love and
- the cultivation of the ‘Word’

is the only ‘path of awareness’, which only our ‘consciousness –

- can recognise.
- can grasp.
- can experience.
- feel the pull.
- enjoy the essence.

Entangled in materialism and evil deeds, the **gross, externally orientated, mundane mind** cannot grasp these Divine higher yearnings.

Sometimes through the grace of the Guru, while doing *Simran* or meditation internally, or listening to *Kirtan* with devotion and faith, we experience the **jolt of Naam-elixir** and this brings the consciousness into a ‘**state of awareness**’ which is more alert and attentive than before.

By Lord's meditation, man remains watchful night and day. 262

Contemplating the Lord I was awakened from slumber and beholding Him I was wonder-struck. 814

Nanak, they alone are awake who utter their Lord's Name with their tongue. 1424

He with full care keeps his consciousness attuned to the Word and listens to nothing except to the words of the Guru. VBG 4/17

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਸਾਵਧਾਨ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਚ ਚਲੈ ਪਗ ਧਾਰੇ ।

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੩੭/੨੭)

‘ਨਿਰੰਕਾਰ’ ਤੇ ‘ਸੰਸਾਰ-ਸਾਗਰ’ ਵਿਚਕਾਰ ‘ਸਬਦ’ ਹੀ ਸੂਖਮ ‘ਪੁਲ’ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੁਰਤਿ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

‘ਸੁਰਤਿ’ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਖੂਬੀ ਇਹ ਭੀ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦਕ ਜਾਂ ਉਲਥਾਕਾਰ (interpreter) ਹੈ । ‘ਸੂਖਮ ਤਤ-ਸਬਦ’ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਸਬੂਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਅਖਰੀ ‘ਗੁਰਬਾਣੀ’ ਦਾ ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ, ‘ਸੂਖਮ ਤਤ-ਸਬਦ’ ਦੀਆਂ ‘ਝਲਕਾਂ’ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

‘ਸੁਰਤਿ’ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਈ—

ਮਿਠਾ

ਰਸੀਲਾ

ਤਰੰਗਾਂ ਵਾਲਾ

ਸਵਾਦਲਾ

ਸੂਖਮ

‘ਭੋਜਨ’ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮਨ—ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੋਛੇ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ‘ਸਬਦ’ ਨੂੰ ਪਕੜ ਸਕੇ ।

ਇਹ ਰਸ ਛਾਡੇ ਉਹ ਰਸੁ ਆਵਾ ॥

ਉਹ ਰਸੁ ਪੀਆ ਇਹ ਰਸੁ ਨਹੀ ਭਾਵਾ ॥

(ਪੰਨਾ-੩੪੨)

ਭਾਵ ‘ਸੁਰਤਿ’ ਹੀ—

‘ਸਬਦ’ ਦੇ ‘ਤੱਤ’ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਾਖਿਆਤ ਦਰਸਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰਿਮ-ਪਿਆਲੇ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਣਦੀ ਹੈ ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਿਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ, ‘ਸੁਰਤਿ’, ਰੱਬ ਨਾਲ—

ਗੱਲਾਂ

ਸਨੇਹੜੇ

ਲਾਡ-ਪਿਆਰ

ਪ੍ਰਿਮ ਅਦਾਵਾਂ

ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ

ਵਣਜ-ਵਪਾਰ

12

Attuning consciousness with the Word, the Gurmukhs (Guru orientated) alertly move with firm feet on the path of the Guru.
VBG 37/27

Between the ‘Formless Lord’ and the ‘world-ocean’, the ‘Word’ is the subtle ‘bridge’, which only the Consciousness can traverse through intuition.

The ‘Consciousness’ has one more speciality; It is a translator or an interpreter. It can intuitionalise the ‘subtle essence word’, and present it in concrete visible words. With rapt attention and love through innate meditation on the concrete, visible written ‘Gurbani’, it can fathom the ‘waves’ of the ‘subtle essence-word’.

Through the ‘Consciousness’ the mind continuously needs some

sweet

amorous

emotional

pleasurable

subtle

‘food’, through which it can reverse the superficial pleasures of materialism and perversions and grasp the ‘Word’.

*By abandoning these temporal savors that spiritual bliss is attained.
By quaffing that Nectar, this worldly relish remains not pleasing.*

342

meaning that **only the Consciousness** –

can experience the ‘essence’ of the ‘Word’.

provide direct connection of the Primal Lord, Waheguru.

can enjoy *Waheguru’s* goblet of love.

In fact it is only through intuitional love that the ‘Consciousness’ **can secretly** -

talk -

experience closeness

love and cuddle

make amorous gestures

give and take

do transactions

12

ਗੁਪਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਗੁਪਤੋ ਵਰਤੋ

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਰੀ ਜੀਉ ॥

(ਪੰਨਾ-੫੯੭)

ਇਹ 'ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ' ਦੀ ਸੂਖਮ ਤੇ ਗੁਪਤ 'ਜੁਗਤ', 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

'ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ' ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, 'ਤੱਤ-ਸਬਦ' ਜਾਂ 'ਸਬਦ ਗੁਰੂ' ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਬਿਨੁ ਆਵੈ ਜਾਵੈ

ਪਤਿ ਖੋਈ ਆਵਤ ਜਾਤਾ ਹੇ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੦੮੧)

ਸੁਚੇਤ ਮਨ, ਮਤਿ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ (Conscious mind) ਨੂੰ ਗੁਰ ਸਬਦ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਅਚੇਤ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ (Sub-conscious mind) ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ, ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਸਿਮਰਨ ਅਥਵਾ 'ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ' ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਰਤਿ, ਮਤਿ, ਮਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਘਾੜਤ ਲਈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ ਅਤੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਭੈ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਲੰਘਿਸਿ ਪਾਰਿ ॥

ਭੈ ਭਉ ਰਾਖਿਆ ਭਾਇ ਸਵਾਰਿ ॥

ਭੈ ਤਨਿ ਅਗਨਿ ਭਖੇ ਭੈ ਨਾਲਿ ॥

ਭੈ ਭਉ ਘੜੀਐ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਿ ॥

ਭੈ ਬਿਨ ਘਾੜਤ ਕਚੁ ਨਿਕਚ ॥

ਅੰਧਾ ਸਚਾ ਅੰਧੀ ਸਟ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੫੧)

ਭੈ ਪਇਐ ਮਨੁ ਵਸਿ ਹੋਆ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ-੬੪੫)

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ 'ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ' ਤੇ 'ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ' ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘਟ, ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਉਪਰੀ ਜੇਹੀ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਫਿਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

with God.

In ocean, earth and sky, He is unmanifestly contained and by Guru's Shabad, His sight is seen. 597

This subtle and secret method of **'Word-Consciousness'** can be slowly learnt in the 'company of evolved souls' by cultivating the practice of *Simran*

Without the merging of **'Word and Consciousness'** there is no other way to experience the **'Word-essence'** or **'Word-Guru'**.

Without reflecting on the Guru's Shabad, he suffers transmigration, loses honor and continues coming and going. 1081

The **Conscious mind**, the intellect and the rational mind can be sculpted and moulded with careful interpretation of the Word-Guru.

The **Subconscious mind** can be shaped and moulded through *Kirtan* and internal *Simran* or 'Word-Consciousness' meditation.

Apart from this, in order to fashion or shape the consciousness, intellect, mind and intelligence, awe-filled faith for God is very essential.

Without Lord's fear, none can cross the world-ocean.

Lord's fear and dread bedecks man's love for Him.

The body's fire and fear is burnt away by the dread of God.

With Lord's fear and fright, man is adorned with the Shabad.

What is fashioned without Lord's fear is altogether worthless.

Useless is the mold, and useless the stroke thereon.

151

When the Lord's fear is obtained, the mind is restrained, and through the Shabad ego is burned down.

645

Generally, it is seldom that seekers seemingly or fully experience the **'Omnipresence'** and the **'inner-knowingness'** of God and remain in the awe-filled love of God.

For this reason, **this superficial awe-filled love, quickly disappears** and the seeker once again, under the influence of materialism, unknowingly gets entangled in numerous base or lower tendencies.

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਦ-ਹਜ਼ੂਰੀ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਬਖਸ਼ਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਲਈ ਸੁਰਤਿ, ਮਤਿ, ਮਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਘਾਣਤ ਲਈ 'ਭੈ-ਭਾਵਨੀ' ਵਾਲੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ 'ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ' ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ 'ਪਾਵਨ ਹਜ਼ੂਰੀ' ਦੀ 'ਰੁਪ-ਪ੍ਰੀਤ' ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ।

ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥

ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥

(ਪੰਨਾ-੮)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਉ ਭਾਉ ਸਹਜੁ ਬੈਰਾਗੁ ਹੈ ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਉ ਸੁਰਤਿ ਸੁ ਜਾਗੁ ਹੈ ।

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੩/੧੩)

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵਲਾਇ ਹੁਕਮੁ ਕਮਾਇਆ ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭੈ ਭਾਇ ਨਿਜ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ।

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੩/੨੦)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਉ ਭਾਉ ਕਰਿ ਸੇਵਕ ਸੇਵਾ ਕਾਰ ਕਮਾਏ ।...

ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵਲੀਣ ਹੋਇ ਦਰਗਹ ਮਾਣ ਨਿਮਾਣਾ ਪਾਏ ।

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੮/੨੪)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭੈ ਭਾਇ ਅਪਿਓ ਪੀ ਚਖਿਆ ।

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੧੪/੧੬)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭੈ ਭਾਇ ਵਿਚਿ

ਭਗਤਿ ਵਫਲੁ ਕਰਿ ਅਫਲੁ ਫਲਣਾ ।

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੧੮/੧੭)

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚਿ ਵਸੈ ।

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਆਰਾਧੀਐ ਭਾਇ ਭਗਤ ਭੈ ਸਹਜ ਵਿਗਸੈ ।

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੩੬/੧੨)

ਹਾ ਜੀ, 'ਸੁਰਤਿ' ਹੀ 'ਗੁਰੂ-ਰੂਪ' 'ਤੱਤ-ਸਬਦ' ਦਾ—

ਚੇਲਾ ਹੈ

ਖੋਜੀ ਹੈ

ਵਾਹਨ ਹੈ

ਰਸੀਆ ਹੈ

ਅਤੇ 'ਸੁਰਤਿ' ਹੀ—

ਬਿਸਮਾਦੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਪ੍ਰੇਮ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ

The intuitional experience of the **awe-filled love - Omnipresence** of God can only take place in the continuous company of beloved guru-orientated souls.

To fashion or shape the consciousness, intellect, mind and intelligence is therefore essential to have a **'genuine institution' where the 'awe-filled' company of the holy evolved souls**, the blessed beloved guru-orientated beings, (holy congregation) dwell in the awe-inspiring-love of the Guru, and enjoy the 'silent-love' of the **'gracious-presence'** of the Timeless Lord.

God's fear thine bellows, practicing of penance thy fire and Lord's love thy pod, wherein filter the God's Nectar. Thus in the true mint the Divine Shabad is fashioned.

8

As fear of God and love for mankind prevails in the holy congregation, the sense of non-attachment always prevails.

Gurmukhs naturally remain alert as their consciousness remain attuned to the Shabad or Word. VBG 3/13

A person who by merging his consciousness in the Word has acted according to the divine Will, He, as a result of his love and fear of the holy congregation discovers his own real self VBG 3/20

Going with love and respect to the holy congregation, he serves there.....

Absorbing consciousness into the Word the humble person receives honour in the court of the Lord. VBG 8/24

The gurmukh quaffs the nectar of fear and love of the Lord in the holy congregation

VBG14/16

In the discipline and love of the holy congregation, (the gurmukhs) fascinate the Lord God also.

VBG 18/17

The true Guru is the transcendent perfect Brahm and resides in the holy congregation.

By absorbing the consciousness in the Word, He is adored and cherishing love, devotion and His awe, He spontaneously blooms in the heart. VBG 39/12

Yes, indeed! the **Consciousness** is -

the disciple

the researcher

the vehicle

the admirer

of **Guru's embodiment, the 'essence-Word'**,

and it is the the **consciousness** that also -

takes wondrous flights

dives into the ocean of love

silently speaks

ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਸੁਣਦੀ ਹੈ
 ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਦੇਖਦੀ ਹੈ
 ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀ ਹੈ
 ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਸਮਝਦੀ ਹੈ
 ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ
 ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ
 ਗੁਪਤ ਹੈ

‘ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ’ ਦਾ ਮਾਰਗ --
 ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੈ

ਗੁਪਤ ਹੈ
 ਸੂਖਮ ਹੈ
 ਬਿਸਮਾਦੀ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ-ਸਰੂਪ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ ਵਾਲਾ ਹੈ
 ਅਨੰਦ-ਮਈ ਹੈ
 ਚਾਉ ਵਾਲਾ ਹੈ ।

ਹਾਂ ਜੀ, ‘ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ’ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ —

‘ਰਾਮ-ਬੇਨ’ ਵਜਦੀ ਹੈ ।
 ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ ਅਨਹਦ ਧੁਨ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ।
 ਅਜੱਪਾ-ਜਾਪ ਦੀ ਮੱਧਮ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਅਬੋਲ-ਬੋਲੀ ਸੁਣਾਈ
 ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।
 ਚੁਪ-ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
 ‘ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਗੋਬਿੰਦ ਗੱਜਦਾ’ ਹੈ ।
 ‘ਅਣਮਤਿਆ ਮੰਦਲ’ ਵਜਦਾ ਹੈ ।
 ‘ਬਿਨ ਸਾਵਨ, ਘਨਹਰ’ ਗੱਜਦਾ ਹੈ ।
 ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰ, ਝਿਮ ਝਿਮ’ ਵਰਸਦੀ ਹੈ ।
 ‘ਪ੍ਰਿਮ-ਰਸ’ ਦਾ ਸਵਾਦ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
 ‘ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ’ ਹੈ ।
 ‘ਨਾਮ’ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
 ‘ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ’ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
 ‘ਚੁਪ-ਚਬੋਲੇ ਪ੍ਰਿਮ-ਪਿਆਲਾ’ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।

silently listens
 silently watches
 silently enjoys the bliss
 silently understands
 silently explains
 is invisible
 is secret.

The path of ‘Word-Consciousness’ is -

internal
 secret
 subtle
 wondrous
 an embodiment of love
 of experiencing divine spiritual flights
 blissful
 joyful.

Yes indeed, with the merging of ‘Word-Consciousness’ the –

‘Lord’s flute’ plays.
melodious unstruck melody is heard.
 gentle, sweet and quiet, unnarratable language of spontaneous
 meditation is heard.
 blessings of silent-love takes place.
 Silent presence of the Supreme Lord is revealed thunderously.
skinless drums play.
clouds shake with thunder **even though it is not rainy season,**
 stream of **nectar slowly, gently, drop by drop,** trickles down
 within.
 relish of ‘love-essence’ is experienced.
 Guru-orientated beloved’s each and every pore meditates.
 ‘Naam’ is attained.
 the connection is made in the ‘silence of nothingness,
‘cup of love’ is received silently.

ਧਨਿ ਧੰਨਿ ਓ ਰਾਮ ਬੇਨੁ ਬਾਜੈ ॥
 ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਅਨਹਤ ਗਾਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੮੮)
 ਆਨਦ ਮੂਲੁ ਰਾਮੁ ਸਭੁ ਦੇਖਿਆ
 ਗੁਰਸਬਦੀ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗਜਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੧੫)
 ਅਣਮੜਿਆ ਮੰਦਲੁ ਬਾਜੈ ॥
 ਬਿਨੁ ਸਾਵਣ ਘਨਹਰੁ ਗਾਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੭)
 ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਵਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ ॥
 ਮਨੁ ਪੀਵੈ ਸੁਨਿ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੨)
 ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੩੮)
 ਠਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਨਾਦੁ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਸਚੁ ਰਾਮੈ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਦਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੩੮)
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਸਬਦੁ ਲੈ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਚੁਪਿ ਚਬੋਲਾ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੪/੧੭)

ਚਲਦਾ.....

*Blessed, blessed is that flute which the Lord plays.
 Sweet, sweet and unbeaten sound issues forth from it. 988*

*Through the Guru's Shabad, the Master of the universe has become
 manifest unto me and I now see the Lord, the source of bliss, pervading
 everywhere. 1315*

*The unskinned drum plays.
 Without the rainy season, the cloud thunders. 657*

*Within him the stream of Nectar ubiformly rains.
 The soul drinks, hears and reflect upon the Shabad. 102*

*So with fixed intent on the Guru's Shabad and uttering the Name, O' Nanak the
 dreadful world-ocean is crossed. 938*

*Nanak, within him resounds the immaculate music of the Shabad and he
 merges in the Lord's True Name. 1038*

*The Guru's word he recieves is Waheguru, the wondrous Lord, and
 remains silently immersed in delight. VBG 4/17*

- Continued.